

КУРСОВА РАБОТА

НА ТЕМА:

С Ф Е Р А

Онлайн Курс "GeoGebra за преподаватели"

Автор:

Миглена Лилкова Багрянова

Ръководител:

Десислава Димкова

Януари 2016 г.

Тема: Сфера

Предмет: математика; **клас – XII клас**

Вид на урока: нов материал.

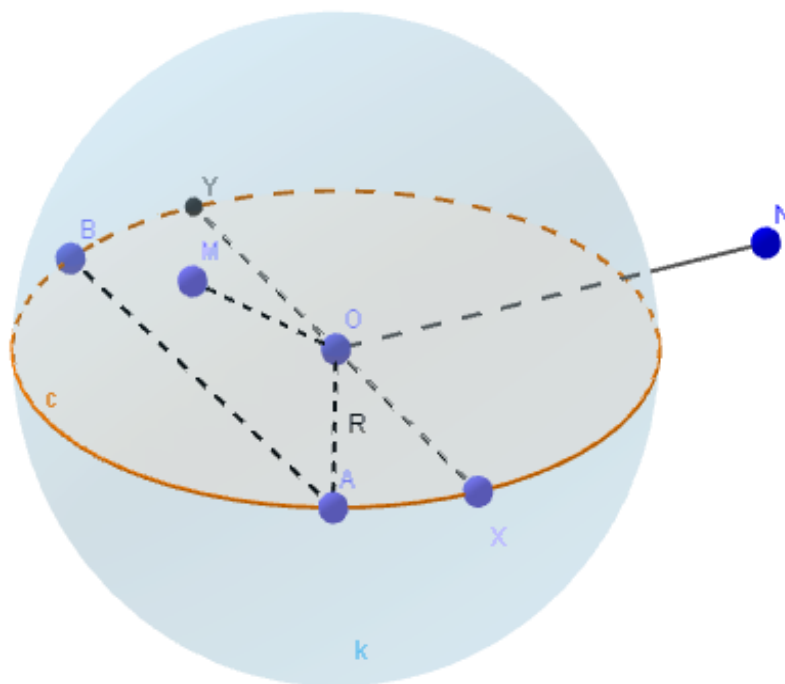
Изискване към мястото на провеждане: (кабинета по ИТ / кабинет с мултимедия / ...)

Кратка анотация В този курсов проект е представена една разработка на урок по математика за 12 клас на тема “Сфера” – използвайки динамиката, която ни предоставя средата GeoGebra . Урокът е предвиден за 1 учебен час и е част от раздел „Ротационни тела“.

Описание на урока

Урока започва с даване на определение за сфера.

1. Сфера

Черт.1

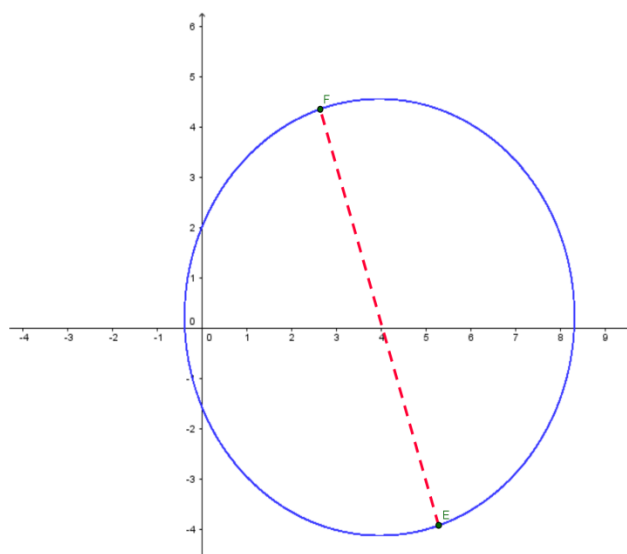
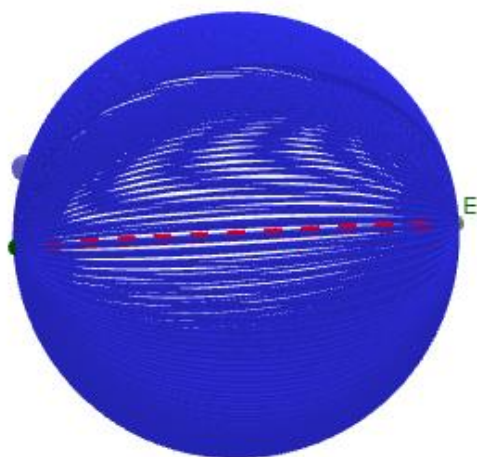
а) Определение – Множеството от точките в пространството, които се намират на дадено разстояние R от дадена точка O , се нарича **сфера**.

Учениците описват елементите на сферата изхождайки от черт.1

б) Елементи

- **Център на сферата** – точката **O**
- **Радиус на сферата** $OA=OX=R$.
- **Хорда на сферата** – отсечка, която свързва две точки от сферата – **AB**
- **Диаметър на сферата** – хорда, която минава през центъра на сферата – **XУ**
- **Голяма окръжност на сферата** – $c(O,R)$ – пресечната линия на сферата с равнина, минаваща през центъра A
- **Точка от сферата** – A, $OA= R$
- **Вътрешна точка за сферата** – M, $MO<R$
- **Външна точка за сферата** – N, $NO>R$

Сферата е ротационна повърхнина, която се получава от въртенето на полуокръжност около диаметъра и.

[ротационно тяло.ggb](#)

2. Взаимно положение на сфера и права

Следва дискусия за взаимните положения на сфера и права

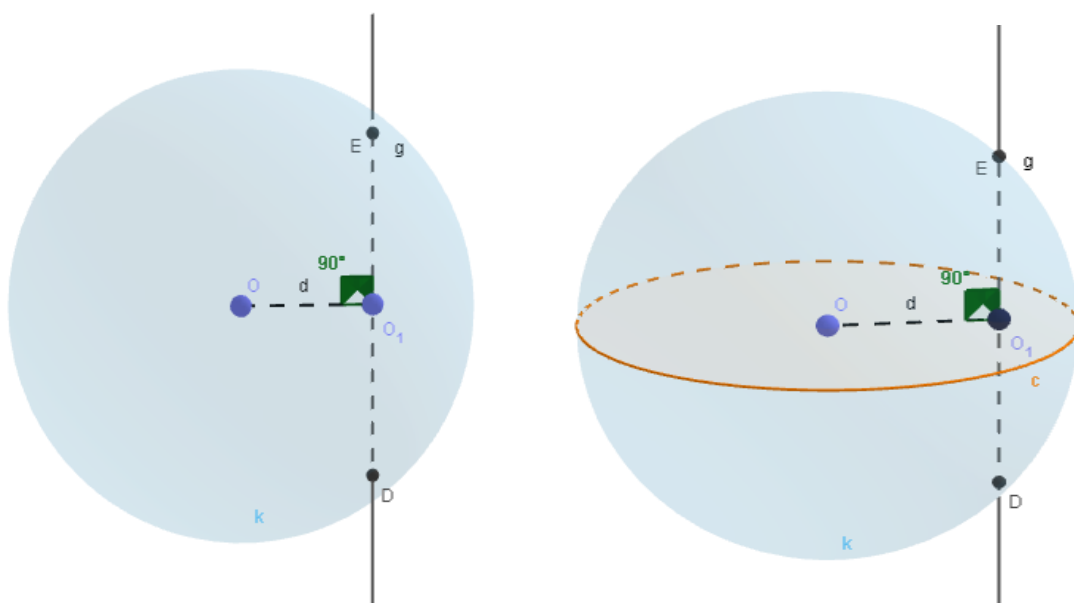
Дейност на учителя	Дейност на ученика
Според вас какви са взаимните положения на сфера и права?	<ul style="list-style-type: none"> - Правата пресича сферата - Правата се допира до сферата - Правата и сферата нямат общи точки

Как ще разберем какво е взаимното им положение? Какво трябва да знаем?	<ul style="list-style-type: none"> - Трябва да знаем колко е разстоянието от центъра на сферата до правата и радиуса на сферата. - Ако разстоянието е по-малко от радиуса тогава правата пресича сферата, ако е равно на радиуса тогава правата се допира до сферата, а ако е по-голямо от радиуса тогава правата и сферата нямат обща точка.
Как ще намерим разстоянието от центъра до правата?	<ul style="list-style-type: none"> - Като построим ортогоналната проекция на центъра на сферата върху правата.
И как ще я построим?	<ul style="list-style-type: none"> - През центъра построяваме права перпендикулярна на дадената права и тяхната пресечница е търсената точка т.е. ортогоналната проекция на центъра на сферата върху правата. Разстоянието от центъра на сферата до ортогоналната проекция е търсеното разстояние.

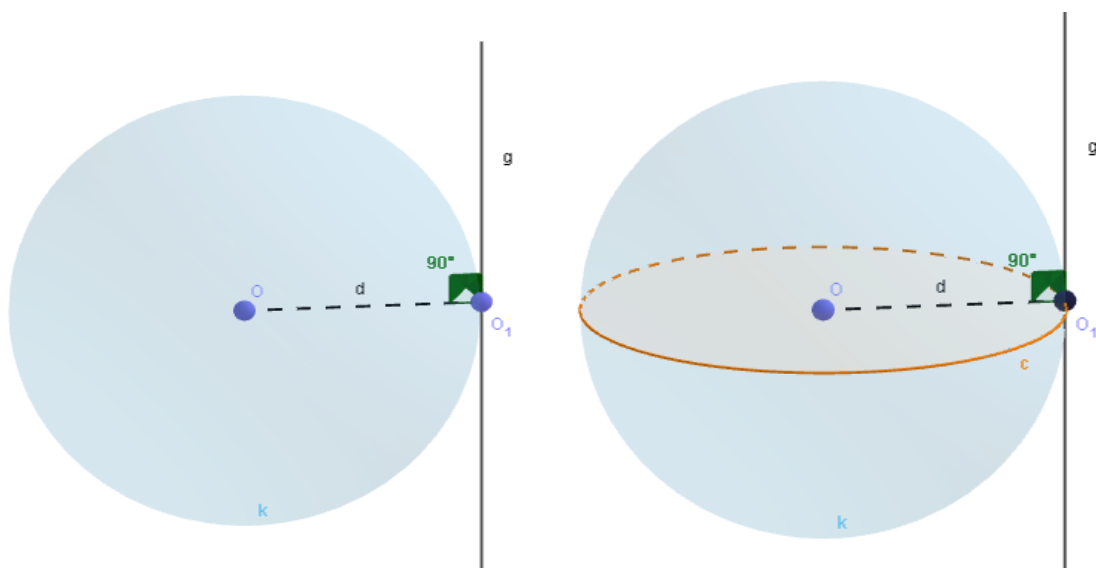
И така да обобщим.

Нека са дадени сфера $k(O;R)$ и права g . Означаваме с O_1 ортогоналната проекция на центъра O върху правата g . Възможни са три случая:

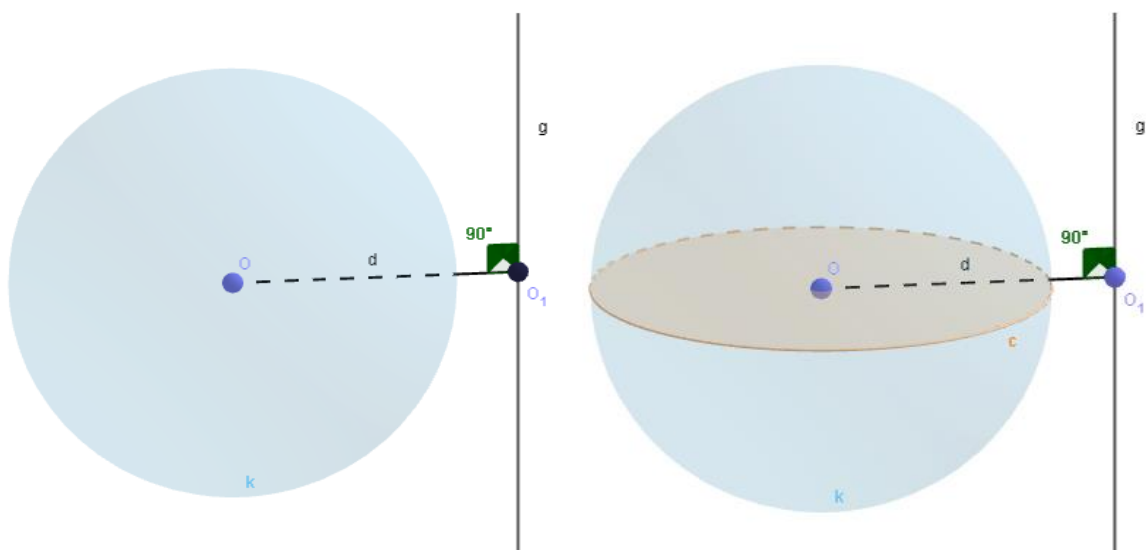
- g - секателна (секуща) на k ($OO_1=d<R$)

- g – допирателна (тангента) на k ($OO_1=d=R$)

- g и k нямат общи точки ($OO_1=d>R$)

Сега да определим взаимното положение на сфера и равнина.

3. Взаимно положение на сфера и равнина

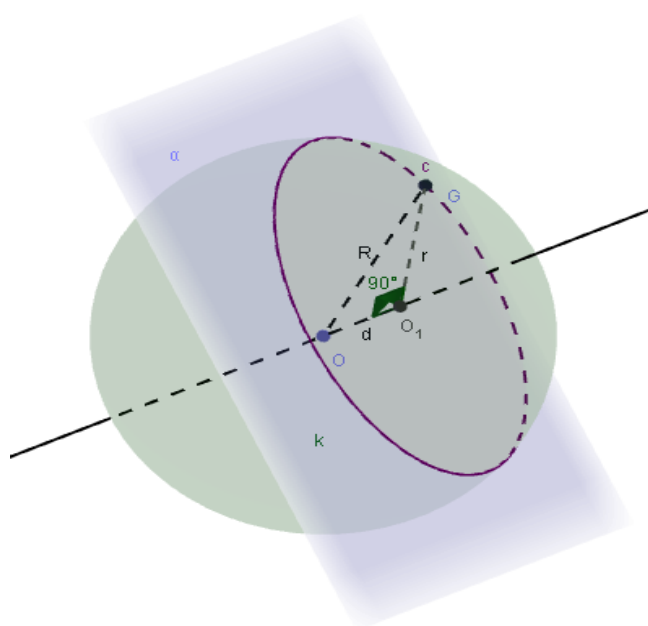
Следва дискусия за взаимните положения на сфера и равнина

Дейност на учителя	Дейност на ученика
Какви са взаимните положения на сфера и равнина?	<ul style="list-style-type: none"> - Както при права и сфера, ще се пресичат, ще се допират и няма да имат обща точка.

Какво трябва да знаем, за да определим взаимното им положение?	<ul style="list-style-type: none"> - Трябва да знаем колко е разстоянието от центъра на сферата до равнината и радиуса на сферата. - Ако разстоянието е по-малко от радиуса, тогава равнината пресича сферата; - Ако разстоянието е равно на радиуса, тогава равнината се допира до сферата; - Ако разстоянието е по-голямо от радиуса тогава равнината и сферата нямат обща точка.
Как ще намерим разстоянието от центъра до равнината?	<ul style="list-style-type: none"> - Като построим ортогоналната проекция на центъра на сферата върху равнината.
Какво сечение ще се получи при пресичането на сферата с равнината?	<ul style="list-style-type: none"> - Окръжност

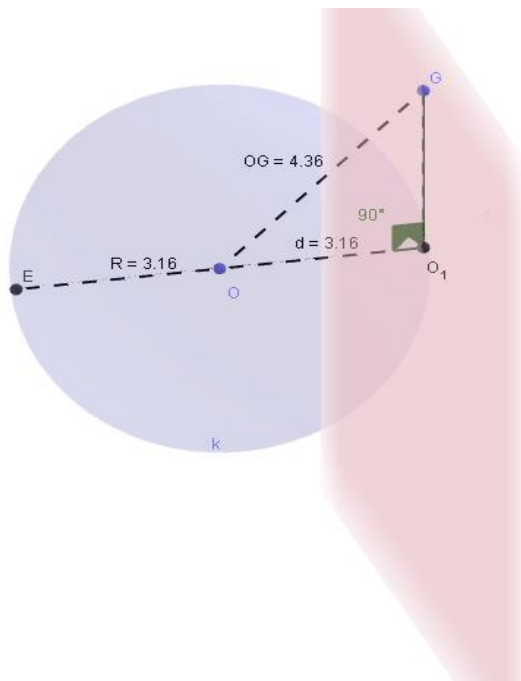
Да обобщим: Нека са дадени сфера $k(O;R)$ и равнина α . Означаваме с O_1 ортогоналната проекция на центъра O върху равнината α . Възможни са три случая:

- α пресича k в окръжност с радиус $r < R$

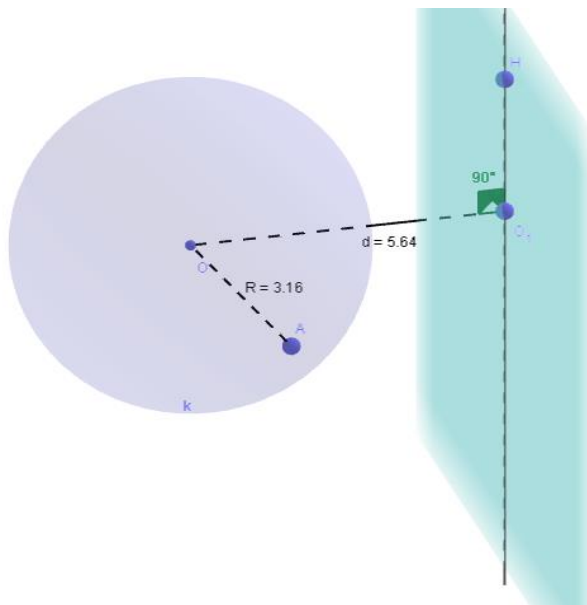
$$OO_1 = d < R$$

- α се допира до k в точка O_1

$$OO_1 = d = R$$

- α няма общи точки с k

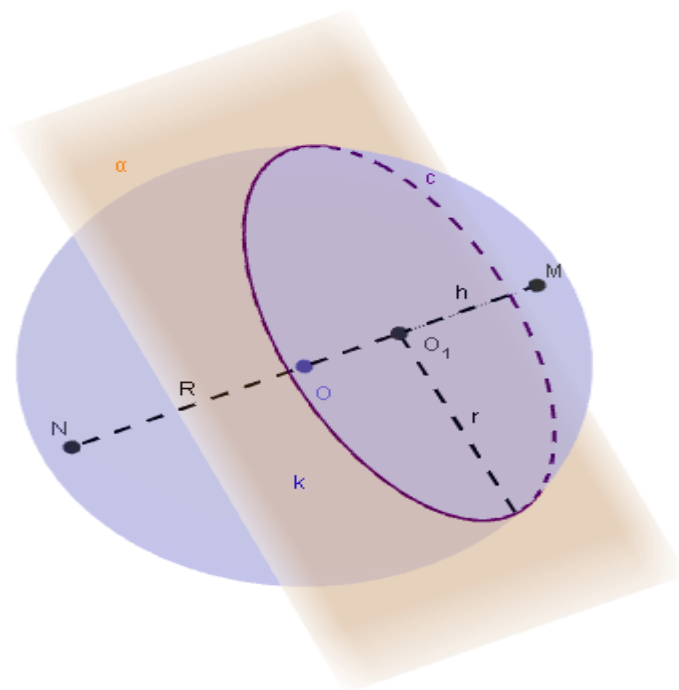

$$OO_1 = d > R$$

4. Лице на сферичен отрез и лице на сфера

а) Лице на сферичен отрез

Определение – при пресичане на сфера с равнина повърхнината на сферата се разделя на две части, всяка от които се нарича сферичен отрез(сферичен сегмент).

На чертежа равнината α пресича сфера с радиус R в окръжност с радиус r .

Окръжността разделя сферата на два сферични отреза. Ако височината на единия сферичен отрез е $O_1M=h$, а височината на другия сферичен отрез е:

$$- O_1N=2R-h.$$

Лицето на сферичен отрез с височина h от сфера с радиус R се пресмята по формулата $S_{сф.отрез} = 2\pi \cdot R \cdot h$

в) Лице на полусфера

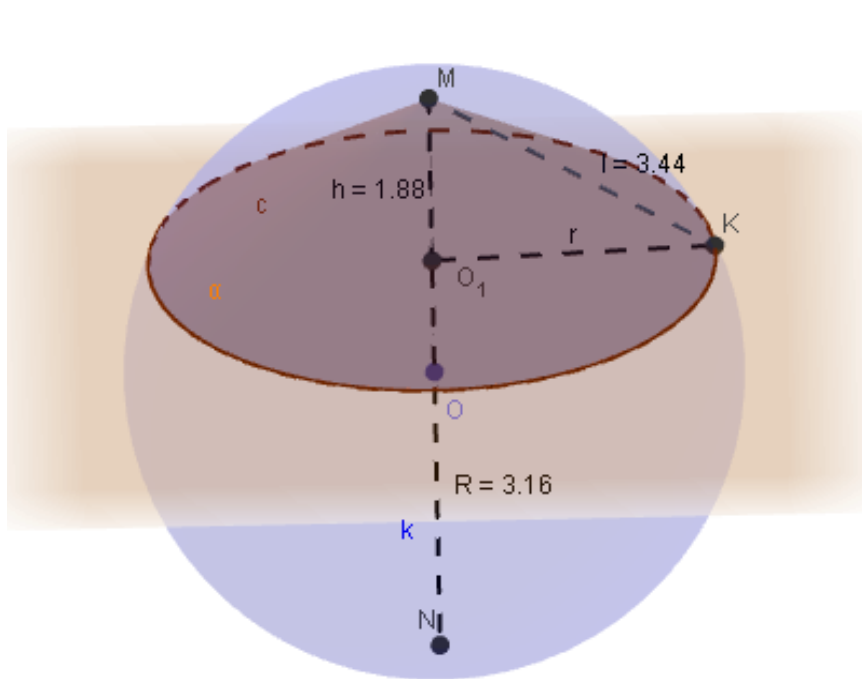
Дейност на учителя	Дейност на ученика
Какво е полусфера?	- При пресичането на сферата с равнина, която минава през центъра и повърхнината на сферата се разделя на две равни части наречени полусфери.
Ако разглеждаме полусферата като сферичен отрез тогава каква ще бъде височината и?	- Полусфера с радиус R може да се разглежда като сферичен отрез с височина $h=R$.
Тогава как ще изчисляваме лицето на полусферата?	Лицето на полусфера с радиус R се получава при $h=R$, т.е. $S_{полусфера} = 2\pi \cdot R^2$

с) Лице на сфера

Дейност на учителя	Дейност на ученика
Сфера с радиус R може да се разглежда като сферичен отрез с височина $h=2R$. Как ще изчислим лицето на сферата?	<p>- При пресичането на сферата с равнина, която минава през центъра и повърхнината на сферата се разделя на две равни части наречени полусфери.</p> <p>Лицето на сфера с радиус R се получава при $h=2R$, т.е.</p> $S_{сфера} = 4\pi.R^2$

Зад.1 В сфера с радиус R е вписан конус. Докажете, че лицето на сферичния отрез, съдържащ върха на конуса, е равно на лицето на кръг с радиус – образувателната на конуса.

Лицето на сферичния отрез се изчислява по формулата

$$S_{сф.отрез} = 2\pi.R.h = 2\pi.3.16.1.88 = 11.86\pi$$

Лицето на кръг с радиус - образувателната на конуса е

$$S_{кръг} = \pi.l^2 = \pi.3.44^2 = 11.86\pi$$

Задачи за домашна:

Зад.1 Сфера с радиус 50см е пресечена с равнина, която е на 40 см от центъра.

Намерете дължината на получената окръжност.

Зад.2 На разстояние 20 см от центъра на сфера е прекарана равнина, която пресича сферата в окръжност с дължина 94,20см. Намерете повърхнината на сферата.

Автор: Миглена Лилкова Багрянова

Учебно заведение, град/село: Професионална гимназия „Васил Левски“ – град Доспат

E-mail – megi_dt@abv.bg

Адрес – гр. Доспат, ул. „Хисаря“ №20

Използвана литература: Учебник по математика 12 клас, задължителна подготовка, издателство Архимед, автори – Георги Паскалев, Здравка Паскалева